

РАДМИЛО МАРОЈЕВИЋ

ИЗРАЖАВАЊЕ ПОСЕСИВНОСТИ У ИСТОРИЈИ РУСКОГ ЈЕЗИКА

Тема „Посесивне категорије у руском језику (у своме историјском развоју и данас)“ као предмет лингвистичког испитивања¹ обухвата три основна питања. Прво питање: кад су и зашто почели да сужавају, мијењају и губе своје посесивне функције основни прасловенски посесивни суфикси —*ъ*, —*ь*, —*овъ*, —*инъ* у руском језику. Друго питање: које су их категорије — суфиксалне и синтаксичке — као граматички и језички конкуренти, у којој мјери и под којим лингвистичким условима потискивале или смјењивале. И треће питање: како се сви ти процеси конкретно огледају у историји руског језика и како су њихове посљедице изражене и стабилизване у савременом руском језику.

Да би се посесивне категорије могле пратити у историјском развоју било је неопходно утврдити полазно стање, тј. утврдити однос суфиксалних и синтаксичких категорија у најстаријим староруским споменицима, као прво, и морфолошке услове употребе посесивних суфикса, као друго.

У науци је већ утврђено да су посесивни пријдеви у прасловенском језику и у првим фазама развоја словенских језика

¹ Овај рад представља аутореферат докторске дисертације, рађене под руководством проф. др Радосава Бошковића, а одбрањене 12. марта 1980. године на Филолошком факултету Београдског универзитета. Резултати истраживања — о суфиксима —*ъ*, —*овъ*, —*инъ* и о синтаксичким категоријама — објављени су у монографији *Посесивне категорије у руском језику (у своме историјском развоју и данас)*, Београд, 1983, стр. 1—206 (Монографије Филолошког факултета, књ. LV). Историја суфикса —*ь* и —*ьскъ* објављена је у посебним радовима (види нап. 6 и 10). Основни закључци истраживања саопштени су и на руском језику у раду *Посесивные категории в русском языке (история развития и современное состояние)*, Научные доклады высшей филологической науки, Москва, 1983, № 5, стр. 56—61.

на специфичан начин улазили у парадигму именица од којих су изведени. Значајне прилоге расвјетљавању граматичке природе словенских посесивних придјева дали су Трубецки, Фролова, Ревзин, Потевња и др.² По мом мишљењу питање граматичке природе посесивних придјева у прасловенском језику тијесно је повезано са питањем њиховог постанка.

По свему судећи, у извјесној епохи развоја прасловенског језика постала је граматички неодржива употреба посесивног генитива именица. Узрок овој појави треба вјероватно тражити у кумулацији значења послије изједначавања облика старог генитива и старог аблатива. Именички посесивни генитив замијењен је суфиксалним посесивним категоријама. Преузимајући функцију посесивног генитива, суфиксалне посесивне категорије су примиле и његову синтаксичку употребу у оквиру именичке парадигме. Тако је формирана специфична граматичка категорија прасловенских посесивних придјева, који улазећи у парадигму именица од којих су изведени истовремено имају и придјевске особине (конгруенцију у роду, броју и падежу са именицом уз коју стоје). Посесивни генитив је, послије ових промјена, остао у врло ограниченој употреби: био је сведен на оне ријечи које су имале сложену придјевску деклинацију (придјеви, партиципи, имена по мужу) и на оне личне замјенице од којих нијесу биле изведене посесивне замјенице (а то су: лична замјеница првог лица двојине, другог лица двојине, трећег лица једине, двојине и множине). Трагови некадашње употребе именичког посесивног генитива сачувани су у изразима типа *въ отьса мѣсто* (облик генитива се задржао усљед семантичке и граматичке трансформације: „у очево мјесто“ → „умјесто оца“).

Најстарији староруски споменици показују примарност употребе посесивних придјева у случајевима кад је субјекат посесивности изражен синтагмама: *nomen appellativum + nomen proprium* (*slobodka kňaza Ivanova*), *nomen appellativum + nomen appellativum* (*po gospodinovu po mitropoliču slovu*), *nomen proprium + nomen proprium* (*povelēnijemь Mil'atinomь Lukinicsь; Volodimeřь vnukь Monomařovь*). Много су сложенији случајеви кад је и сам субјекат посесивности представљен посесивном синтагмом или има апозицију у облику посесивне синтагме. Остатке употребе посесивног придјева од именице нашао сам и у оваквим конструкцијама — у комбинацији са посесивним да-

² А. А. Потевња, *Из записок по русской грамматике*, т. 3. *Об изменении значения и заменах существительного*, Москва, 1968, стр. 410; Н. С. Трубецкой, *О притяжательных (possessiva) стороцерковнославянского языка*, Сборник лингвистических расправа, А. Белићу о четрдесетогодишњици његова научног рада, Београд, 1937, стр. 16; С. В. Фролова, *К вопросу о природе и генезисе притяжательных прилагательных русского языка*, Уч. зап. Куйбыш. пед. ин-та, 1960, т. 32, стр. 326; И. И. Ревзин, *Понятие парадигмы и некоторые спорные вопросы грамматики славянских языков*, Структурно-типологические исследования в области грамматики славянских языков, Москва, 1973, стр. 44—46.

тивом (*oteńb ti jestь drugъ*), посесивним генитивом лично замјенице (*m(a) + (e)рънѣ ih ъ hraniti vešči*), или конгруентним обликом посесивне замјенице или посесивног придјева (ген. *otъna brata svojego; Isavovъ s(y)n(o)vъ s(y)nъ*). Семантичка непрецизност посесивних конструкција овог типа довела је до њиховог постепеног замјењивања конструкцијама са посесивним генитивом. Посесивни генитив се најлакше и најприје пренио на апозицију типа *bratъ jeho* (нпр.: *muži... Jaroslavl'i brata jeho*), а касније и на лично име.

Посесивни датив је у староруском језику жива и у одређеним синтаксичким условима продуктивна категорија.

Посесивни суфикси су у староруском језику имали следеће морфолошке услове употребе.

Помоћу суфикса *-jъ* посесивне придјеве су изводиле основе на *ǫ*, *ā* (именице на *-ica* и *-ьca*), *ї*, *й*, сугласничке основе на *r*, *n*, *ѣt*. Истим суфиксом су изведене посесивне замјенице *našъ, vašъ, mojъ, tvojъ, svojъ*. У кругу старих *ā* основа суфикс *-jъ* се губи, истиснуо га је суфикс *-inъ*. Преласком *ї* основа мушког рода у деklinацију *iǫ* основа основе на *ї* су добијале посесивни суфикс *-evъ*. Суфикс *-jъ* је истискиван и у кругу личних имена на *ѣt* типа *Dět'a*, потиснуо га је суфикс *-evъ*. Тако су настали придјеве типа *Dět'atevъ*. Суфиксалну варијанту *-evъ* ове именице су примиле зато што се основа њихових зависних падежа послје умекшавања полумекких сугласника завршавала меким *t'*.

Посебно су питање придјеве типа *Tvorimičъ*, чији се мушки род ничим не разликује од именица од којих су настали. Релативна бројност придјева овог типа у староруским и старословенским споменицима, укључујући и споменике који одражавају живи народни језик, свједочи да ови придјеве нијесу настали ни граматичком аналогijом нити у књишком језику, како их објашњава Фролова.³ Проф. Бошковић је за старословенске придјеве типа *tomitel'ъ* изнио мишљење да они нијесу могли настати фонетским путем помоћу суфикса *-jъ*, него су изведени суфиксом *-os* > *-ъ* (послије мекких сугласника и *j*).⁴ Бошковићево објашњење треба прихватити и кад је ријеч о староруским придјевима *Tvorimičъ, Lukiničъ strojъ* и др.⁵

³ С. В. Фролова, *История притяжательно-относительных прилагательных с суффиксом —j, —ъj, подревнерусским письменным памятникам XI—XVII вв.*, Уч. зап. Куйбыш. пед. ин-та, 1959, т. 27, стр. 241—242, 259—260, 322; С. В. Фролова, *История образования притяжательно-относительных прилагательных с суффиксом -ов/-ев в русском языке* Уч. зап. Куйбыш. пед. ин-та, 1963, т. 38, стр. 23, 28 нап., 29.

⁴ Радосав Бошковић, *Одабрани чланци и расправе*, Титоград, 1978, стр. 382—383 (Посебни радови Црногорске академије наука и умјетности, књ. 1).

⁵ О придјевима овога типа који су изведени од патронима види мој рад Прасловенска adiectiva possessiva типа *Tvorimičъ* (од патронима типа *Tvorimigrъb*), њихова судбина и трагови у словенским језицима, Јужнословенски филолог Београд, 1982, књ. XXXVIII, стр. 89—98.

Од основа на *iā* типа *Dobryňa* посвједочен је придјев *Dobryň*. Ови придјевии су могли бити изведени суфиксом —ь, ако су образовани од основе зависних падежа, или суфиксом —јь, ако су образовани од основе номинатива —уни прије него што је палатално *ń* пренијето аналогјом из других падежних облика.

Суфикс —ьнь је у староруском језику био жив и продуктиван, али само у кругу апелатива са значењем родбинских односа. У споменицима XI—XIV вијека посвједочени су придјевии *отьнь, братьнь, дѣдьянь, прадѣдьянь, дружьнь, подружьнь, чадьянь, тужьнь, кнѣзьянь, strojнь, synovьянь, женьнь, сестрнь, прабавьянь, vladучьнь, gospodьянь, materьянь, дѣщерьянь, дружиньянь*. Посесивна замјеница *ихний* настала је дометањем суфикса —ьнь генитиву личне замјенице трећег лица множине *ихъ*. На некадашњу широку употребу суфикса —ьнь указују: имена по мужу *stryjьna, svojьnaja, rodьna*, именица *pristavьna*, топоними *Rožьne pol'e, Rodьнь, nomina loci na —ьna (čel'adьna, povarьna, pьsarьna* и др.). По морфолошким условима своје употребе суфикс —ьнь је шири, хетерогенији од других посесивних суфикса: њиме су се градили посесивни придјевии од *o* и *iō* основа мушког (и средњег) рода, *ī* основа мушког и женског рода, *ā* и *iā* основа женског и мушког рода, *ŷ* основа мушког рода, *ū* основа женског рода, сугласничких основа на *r* женског рода.⁶

Помоћу суфикса —евь/—овь у најранијим споменицима изводе придјеве: (1) старе основе на *iō*, укључујући и оне за које се претпоставља да су некад припадале *iū* деклинацији; (2) именице изведене суфиксима —ько, —lo, —ilo, —ьно, —hно; (3) именице са једносложном основном *ō* деклинацији; (4) имена лица за која је у дативу сингулара био карактеристичан факултативни наставак —evi/—ovi. Суфикс —евь/—овь је, по мом мишљењу, настао у кругу старих основа на *ŷ* и *iū* у вријеме кад је отпочео процес мијешања и постепеног стапања ових основа са основама на *o* и *iō*. У том процесу основе на *iū* су пренијеле на *iō* основе, поред неких падежних наставака, посесивни суфикс —евь, а *ŷ* основе су на *o* основе пренијеле посесивни суфикс —овь. Преношење посесивног суфикса с једних на друге именичке основе објашњава се чињеницом да су посесивни придјевии на специфичан начин улазили у деклинацију именица од којих су изведени.

Помоћу суфикса —инь у староруском језику изводе се посесивни придјевии од *ī* основа мушког и женског рода, као и од *ā* и *iā* основа мушког и женског рода.

Најважније промјене у систему посесивних категорија у староруском језику везане су за сужавање употребе и губљење посесивних суфикса —јь и —ьнь. Чињеница што суфиксе —јь

⁶ Историју суфикса —ьнь обрадио сам у раду *Посесивни придеви са суфиксом — ьнь у историји руског језика*, Зборник за филологију и лингвистику, Матице српске, Нови Сад, 1983, књ. XXVI/1, стр. 7—60.

и —*ьнѣ* замјењују други посесивни суфикси (—*овѣ*, —*инѣ*) свједочи да у староруском језику није дошло до промјене система посесивних категорија, већ су се промијенили морфолошки услови употребе појединих суфикса, као и њихова продуктивност.

Процес губљења суфикса —*јѣ* у староруском језику нарочито се јасно може пратити на примјеру оних именица од којих су посвједочени придјевии и са суфиксом —*јѣ* и са суфиксом —*овѣ*. Суфикс —*јѣ* нестаје из живе језичке употребе у зависности од сугласника којим се завршава именичка основа, раније код једних, а касније код других именица. (1) Умекшаваће полумекких сугласника довело је до изједначавања основе именице и основе посесивног придјева у неким падежима у кругу посесивних придјева чије се постојање заснивало само на опозицији палаталан — непалаталан сугласник. Овим фонетским промјенама објашњавам губљење суфикса —*јѣ* у кругу именица на *n* и *r* у првим деценијама XIII вијека: *Ivanъ* → *Ivanovъ*, *Volodimirъ* → *Volodimirovъ*. (2) Депалатализовањем сугласника *ž* и *š* носилац придјевског значења више није могао бити палаталан сугласник, зато се суфикс —*јѣ* у кругу именица на *d* губи до краја XIV вијека: *Vъsevolozъ* → *Vъsevolodovъ*. (У кругу именица на *g*, *s*, *h* овај суфикс се губи још раније.) (3) Најкасније је суфикс —*јѣ* нестао из живе употребе у кругу именица на *v* — одржавао се до средине XVI вијека: *Jaroslavъ* → *Jaroslavovъ*. По мом мишљењу суфикс —*јѣ* се овако дуго чувао у кругу именица на *v* зато што је староруски језик избјегавао адјективизацију именица са основом на *v* помоћу суфикса —*овѣ* због артикулационих тешкоћа везаних за два сугласника *v* у интервокалском положају послѣ акцента. (4) Објашњење захтијева и чињеница што су именице на *f* раније забиљежене са суфиксом —*овѣ*, а касније са суфиксом —*јѣ*. Док су те именице усвајане као именице на *p* имале су, по мом мишљењу, суфикс —*овѣ*, као и друге именице на *p* (у чијем кругу је суфикс —*јѣ* рано истиснут). Кад се појавило *f* као варијанта фонеме *v* ова имена изводе придјеве на —*јѣ* (*Josivъ*). Издвајањем гласова *f* и *f'* као посебних фонема имена на *f* граде придјеве као и именице на звучни парњак *v* (*Josivъ*).

Суфикс —*ьнѣ* у староруском језику је претрпио значајне семантичке и структурне промјене које свједоче да је већ тада отпочео процес сужавања његове првобитне употребе и у кругу именица са значањем породично-сродничких односа. Придјеви на —*ьнѣ* развијају односно и описно значење, а добијају и наставке сложене придјевске промјене. Суфиксу —*ьнѣ* конкуришу други посесивни суфикси (прије свега —*овѣ* и —*инѣ*). Конкуренција суфикса —*инѣ* допринијела је да се код неких придјева суфикс —*ьнѣ* трансформише у суфикс —*инѣ*. Унутрашњим преображањем суфикса —*(e)нѣ* < —*ьнѣ* објашњавам појаву суфикса —*инѣ* у кругу именица које нијесу етимолошки изводиле придјеве помоћу суфикса —*инѣ* (*otčin* и *dědin* у староруском;

сыннн, деднн, мужнн у савременим руским дијалектима; очнн и братнн у српскохрватском језику).

Експанзија посесивних придјева у староруском језику огледа се и у њиховој активности у творби нових категорија рјечи: (1) имена по мужу; (2) патронима; (3) топонима; (4) именица типа *dědyina* 'дједовина'.

На специфичан начин су улазила у систем посесивних категорија у староруском језику имена по мужу типа *Petrovaia* 'Петрова жена, Петровица', мушки патроними типа *Petrovičъ* 'Петров син' и женски патроними типа *Petrovna* 'Петрова кћи', како по постанку, тако и по синтаксичкој употреби. Имена по мужу и мушки патроними су прасловенска категорија, док су се женски патроними формирали у староруском језику.⁷

*
* *

У руском језику XV—XVIII вијека мијења се систем посесивних категорија: губе се посесивни суфикси и посесивни датив, а њихово мјесто заузимају друге синтаксичке и суфиксалне категорије. У том периоду дјелимично су се промијенили и морфолошки услови употребе посесивних суфикса, а настали су и нови, сложени посесивни суфики —*l'ev* и —*nin*.

Суфикс —*l'ev* је настао у вријеме кад је посесивно —*ja* престајало да буде жива категорија и кад за ново језичко осјећање облици типа *Kozodavl'* нијесу били посесивни придјеви у функцији патронима, него лични надимци. Припадност лицу са надимком *Kozodavl'* изражавана је суфиксом —*ev*. Секундарном везом придјева типа *Kozodavl'ev* са надимцима типа *Kozodav* издвојен је суфикс —*l'ev* који се затим преносио и на лична имена типа *Jakov*. Суфикс —*l'ev* у придјевима типа *Jakovl'ev* посвједочен је од XV вијека.

Суфикс —*nin* је настао у руском језику средином XVIII вијека (*bratnin*, *družnin*, *mužnin*, *synovnin*, *děvernin*, *z'atnin*, *maternin*, *dočernin*, *žennin*). Овај сложени посесивни суфикс је настао додавањем посесивног суфикса —*in* посесивном суфиксу —(*e*)*n* (—*ьn* ради функционалног појачања, и то у вријеме

⁷ Историју имена по мужу и патронима у староруском језику обрадио сам у *Антропонимске категорије у староруском језику (Прилог питању реконструкције православног антропонимског система)*, Ономастички прилози Српске Академије наука и уметности, Београд, 1983, књ. IV, стр. 137—177. О именима по мужу види и рад на руском језику: Р. Маројевић, *Опозиција определенних и неопределених форм притяжательных прилагательных (К вопросу о природе имен типа Vysevoločaja в древне русском языке)*, Вопросы языкознания, Академия Наук СССР, Москва, 1981, № 5, стр. 106—118. Прасловенски карактер имена по мужу доказујем у раду *Прасловенска имена по мужу, њихови тригови и судбина у српскохрватском језику*. Књижевност и језик, Београд, 1982, XXVIII, бр. 3—4, стр. 231—234.

када су придјевни на $-(e)ñ$ све више губили праву посесивну функцију и кад су се у њиховом крилу развили односни придјеви типа *матерний*. Најприје су настали посесивни придјеви на $-ñin$ од именица женског рода, а затим се овај суфикс проширио на именице мушког рода. Морфолошке услове употребе суфикса $-ñin$ објашњавам семантичком хомогеношћу посесивних придјева на $-ññ$, с једне стране, и чињеницом да је у XVIII вијеку суфикс $-in$ показивао већу виталност од суфикса $-ov$. Овим тумачим појаву функционалног појачавања суфикса $-(e)ñ$ суфиксом $-in$ и у кругу именица мушког рода на сугласник.

У научној литератури губљење посесивних придјева у руском језику објашњава се на два начина. Једни сматрају да је посесивне придјеве истиснуо посесивни генитив као савршеније граматичко средство.⁸ Други ову промјену објашњавају утицајем синтаксичког система страних језика.⁹ Обје теорије су неисторичне и не потврђује их анализа посесивних категорија у руском језику XV—XVIII вијека.

Најважнији и основни узрок сужавања, мијењања и губљења праве посесивне функције посесивних придјева у руском језику по мом мишљењу су семантичке, морфолошке, творбене и синтаксичке промјене у категорији придјева.

⁸ Л. Н. Шатерникова, *Из истории синтаксической роли относительного прилагательного*, Уч. зап. Вологодского пед. ин-та, 1940, т. 1, стр. 180. С. Я. Макарова, *Выражение принадлежности в русском языке XI—XVII вв.*, автореферат кандидатской диссертации, Москва, 1952, стр. 19—20; В. К. Чернецкий, *Грамматические средства выражения принадлежности в русском литературном языке конца XVII — первой трети XVIII в.*, автореферат кандидатской диссертации, Одесса, 1945, стр. 14; Г. Н. Ковылина-Шакарян, *Грамматическое выражение принадлежности в современном русском языке*, (К вопросу о синтаксической синонимике), автореферат кандидатской диссертации, Ереван, 1954, стр. 21; Г. Г. Полищук, *Некоторые вопросы грамматической синонимии (по взаимоотношениям между именем прилагательным и родительным падежом существительного в функции определения)*, автореферат кандидатской диссертации, Саратов, 1954 стр. 12; Н. С. Валгина, *Из истории притяжательных прилагательных (На материале русских памятников XVI—XVII вв.)*, Науч. труды Моск. заочн. полиграф. ин-та, т. 3, 1955, стр. 81—16; Н. С. Валгина, *Притяжательные прилагательные в русской письменности XVI—XVII вв.*, Уч. зап. Моск. пед. ин-та, т. 89, 1956, стр. 31—32; В. З. Санников, *Согласованное определение. Историческая грамматика русского языка*. Синтаксис, Простое предложение, Москва, 1978, стр. 153—156.

⁹ М. Виднэс, *О выражении принадлежности притяжательным прилагательным и родительным падежом принадлежности в русском языке XVIII—XIX вв.*, Scando-slavica, IV, Copenhagen, 1958, стр. 174—175; М. Виднэс, *О выражении принадлежности притяжательным прилагательным и родительным падежом принадлежности в русском языке XVIII—XIX вв.*, (резюме доклада и заключительное слово по докладу), IV международный съезд славистов, Материалы дискуссии, т. 2, Проблемы славянского языкознания, Москва, 1962, стр. 177—178, 208; П. С. Кузнецов, *Очерки по морфологии праславянского языка*, Москва, 1961, стр. 40.

(1) Семантичке промјене — еволуција од конкретног према уопштеном и апстрактном значењу, од посесивног преко односног до описног значења — двоструко су утицале на сужавање употребе посесивних придјева у руском језику. С једне стране, у категорији *nomina appellativa* посесивни придјеви прелазе у односне придјеве који нијесу обиљежени за изражавање посесивности. С друге стране, у категорији *nomina propria* посесивни придјеви нијесу могли развијати односно и описно (квалитативно) значење те су остали по страни од општег развоја придјева као врсте ријечи.

(2) Губљење облика некадашњег неодређеног придјевског вида у атрибутивној функцији и стабилизовање некадашњег одређеног вида као репрезентанта придјева имало је, по мом мишљењу, одлучујући утицај на судбину посесивних придјева у руском језику. Послије распадања категорије придјевског вида у руском језику посесивни придјеви су се нашли у дубокој кризи. Прелазак у сложену придјевску деклинацију, било директно било помоћу суфикса-посредника, значио је стварање супротности између значења посесивних придјева и њихове форме. Дуги придјевски облик задржали су само они посесивни придјеви који су се семантички преобразили у категоријално-посесивне и односне придјеве. Посесивни придјеви за изражавање индивидуалне припадности нијесу се ни семантички ни морфолошки могли уклопити у развој придјева као врсте ријечи.

(3) У руском језику XV—XVIII вијека посесивни придјеви постепено губе двоструку функцију коју су имали у староруском језику. Све више је слабила њихова везаност за парадигму именица од којих су изведени.

Поред наведених узрока, који су за мене основни, на судбину посесивних придјева утицале су још неке језичке појаве.

(4) За изражавање предикативне и атрибутивно-предикативне посесивности у руском језику се специјализовао генитив са предлогом *и*. Развој и стабилизовање генитива са предлогом *и* у посесивном значењу у полупредикативној (*Дом у Петра большой*) и у предикативној функцији (*У Петра есть дом*) сигурно је доприносио да се процес замјењивања посесивних придјева адноминалним генитивом у атрибутивној функцији одвија брже и да се генитив учврсти као основно средство за изражавање атрибутивне посесивности. Губљење посесивних придјева у атрибутивној функцији одражава се и на њихову предикативну функцију. Посесивни генитив није могао замијенити суфиксалне посесивне категорије у предикативној функцији због своје изразите атрибутивности. Зато функцију посесивних реченица чија је тема објекат посесивности а рема посесор преузимају реченице са глаголом *принадлежатъ*. Глагол *принадлежатъ* развија посесивно значење у XVIII вијеку.

(5) Формирање презимена у руском језику утицало је на убрзање процеса губљења посесивних придјева и њиховог замјењивања посесивним генитивом. Од презимена се нијесу изводили посесивни придјеви, него се од почетка употребљава генитив. Тако се, с једне стране, посесивни генитив учврстио у овој продуктивној антропонимској категорији, а с друге стране, настају случајеви обличке хомонимије посесивног генитива презимена на *-ov/-ev*, *-in* (а то је основни тип руских презимена) и посесивног придјева од личног имена, што је отежавало идентификовање субјекта посесивности.

(6) Хомонимија суфикса *-ov/ev* и наставка генитива плурала *-ov/-ev* сигурно је утицала на губљење овог суфикса, што доказују двије појаве: 1^о Суфикс *-ov/-ev* се прије губио у категорији *appellativa* (која имају множину), него у категорији *prorgia*. 2^о Суфикс *-ov/-ev* је показивао слабију виталност од суфикса *-in* (и у савременом језику он је скоро мртва категорија). Иако значајан, наведена хомонимија није и основни узрок губљења посесивног суфикса *-ov*.

Посесивне суфиксе у руском језику XV—XVIII вијека све више замјењују друге граматичке категорије: суфикс *-sk—* («*-ьскъ* (од суфиксалних)¹⁰ посесивни адноминални генитив и генитив са предлогом *и* (од синтаксичких категорија).

Систем посесивних категорија који постоји у савременом руском језику био је у основи формиран већ у другој половини XVIII вијека. Даља историја посесивних категорија представља дограђивање тог система и настављање оних развојних тенденција које су већ у XVIII вијеку биле у пуном замаху.

Radmilo Marojević

EXPRESSING THE POSSESSIVENESS IN THE HISTORY OF THE RUSSIAN LANGUAGE

Summary

In the paper, the results of the author's research of the possessive categories of several years are generalized (in the historical development and today). In the first part of the work the suffix (possessive adjectives in *-jъ*, *-ьнъ*, *-овъ*, *-инъ*) and syntactic categories for expressing possessiveness (possessive genitive, possessive dative) in the old Russian language in XI—XIV century are shown. In the second part of the paper the changes of the system of the possessive categories in the Russian language in XV—VXIII century are described. Reviewing critically the previous interpretations, the author states a new explanation of the reasons of the losing of the possessive adjectives in Russian and of their replacement by the possessive genitive.

¹⁰ Историју суфикса *-sk—* обрадио сам у раду *Суфикс —sk— у посесивној функцији у руском језику (у историјском развоју и данас)*, Јужнословенски филолог, Београд 1983, књ XXXIX, стр. 159—178.

